

Nutarimas skelbtas: Žin. 2004, Nr. 174-6443
Neoficialus nutarimo tekstas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
NUTARIMAS**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPČIŲ APRAŠO
PATVIRTINIMO**

2004 m. gruodžio 1 d. Nr. 1526
Vilnius

Vadovaudamasi Europos kraštovaizdžio konvencija (Žin., 2002, Nr. [104-4621](#)), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašą (pridedama).
2. Paveisti Aplinkos ministerijai kartu su Kultūros ministerija ir Žemės ūkio ministerija parengti ir iki 2005 m. kovo 31 d. pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių projektą.

L.e. Ministro Pirmininko pareigas

Algirdas Brazauskas

L.e. aplinkos ministro pareigas

Arūnas Kundrotas

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPTIŲ APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kraštovaizdis yra svarbus teritorinis šalies išteklius, apimantis miestų ir kaimų vietas, miškus, vandenį ir laukus, sudarantis sąlygas žmonių gyvenimui ir veiklai, jis yra tautinio identiteto pamatas ir gyvenimo kokybės dalis. Kraštovaizdžio savasties išsaugojimas, jo tvarkymas ir formavimas tenkinant ekonominius, socialinius, kultūrinius, ekologinius ir estetinius visuomenės poreikius yra vienas svarbiausių valstybės tikslų, nurodytų Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 (Žin., 2003, Nr. [89-4029](#)), ir kituose strateginiuose dokumentuose.

2. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas (toliau vadinama – šis Aprašas) parengtas 2004–2020 metams, atsižvelgiant į istorinę ir dabartinę kraštovaizdžio raidą, tradicijas, Europos kraštovaizdžio konvencijos (Žin., 2002, Nr. [104-4621](#)) ir Europos Sąjungos teisės normų reikalavimus, darnaus vystymosi principus ir vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais.

II. KRAŠTOVAIZDŽIO SAMPRATA IR PAGRINDINĖS SĄVOKOS

3. Kraštovaizdis kaip gamtos ir žmonių tarpusavio veiklos rezultatas analizuojamas daugeliu požiūrių, o jo kokybei turi įtaką tiek gamtinė, tiek įvairiapusė žmogaus veikla. Kraštovaizdžio pažinimas yra būtina sąlyga kraštovaizdžio politikos kryptių formavimui ir įgyvendinimui. Pagal pažintinius ekologijos, geografijos, architektūros, kraštovaizdžio architektūros, istorijos ir kitų mokslų kriterijus turi būti aiškinama kraštovaizdžio erdvinė struktūra ir jame vykstančių procesų dėsningumai, nustatomi kraštovaizdžio teritoriniai vienetai.

4. Žmogaus ūkinė veikla keičia (kultūriniu, antropogenizuoja) gamtinį kraštovaizdį pagal visuomenės poreikius – žmogaus sukurti elementai, jų kompleksai ir sistemos sudaro antropogeninę kraštovaizdžio dalį. Atskirų istorijos laikotarpių gamtonaudos, žemės tvarkymo, inžineriniai, etniniai ir meniniai veiksniai suformavo kultūrines Lietuvos regionų kraštovaizdžio ypatybes.

5. Kraštovaizdžio teritoriniai vienetai skiriami atsižvelgiant į fundamentaliuosius – morfologinius (gamtinius ir kultūrinius, etnografinius kraštovaizdžio elementus), ekologinius (procesinius, nagrinėjančius apytakos ryšius), taikomuosius (percepcinius, nagrinėjančius vizualinį erdvės suvokimą, ir resursinius, nagrinėjančius išteklių naudojimo interesus) –planavimo veiksmus.

6. Šiame Apraše vartojamos sąvokos:

Kraštovaizdis – žemės paviršiaus gamtinių (paviršinių uolių ir reljefo, pažemio oro, paviršinių ir gruntinių vandenų, dirvožemio, gyvųjų organizmų) ir (ar) antropogeninių (archeologinių liekanų, statinių, inžinerinių įrenginių, žemės naudmenų ir informacinio lauko) komponentų, susijusių medžiagiais, energiniais ir informaciniais ryšiais, teritorinis junginys. Tai žmonių suvokiama vietovė (teritorija), kurios pobūdį nulėmė gamtiniai ir (ar) antropogeniniai veiksniai ir jų sąveika.

Gamtinis kraštovaizdis – gamtinių procesų įtakoje atsiradęs ir tebesiformuojantis kraštovaizdis, kurio raidai gamtiniai procesai daro esminę, o žmogaus veikla – minimalią įtaką (išlikę sąlygiškai natūralūs miškai, pelkės, vandens telkiniai).

Kaimiškasis (antropogenizuotas, agrarinis) **kraštovaizdis** – dėl gamtinių procesų ir žmonių veiklos sąveikos susiformavęs ir svarbiausius gamtinės struktūros bruožus išsaugojęs kraštovaizdis (žemės ūkio naudmenos, ekstensyviai užstatyti kaimai).

Miestiškasis (antropogeninis, urbanizuotas) **kraštovaizdis** – žmogaus labai pakeistas, jo veiklos veikiamas, palaikomas ir vystomas kraštovaizdis (miestai, miesteliai, kompaktiškai užstatyti kaimų ir didelių techninių inžinerinių kompleksų teritorijos).

Kultūrinis kraštovaizdis (tiek kaimiškasis, tiek miestiškas) – teigiamas žmogaus ir aplinkos darnaus sambūvio rezultatas. Tai kryptingai formuojamas, tenkinantis biologinius, psichologinius

(informacinius, estetinius), socialinius, ergonominius (tinkamumo veiklai), ekonominius gyvenamosios, darbo ir poilsio aplinkos kokybės poreikius kraštovaizdis.

Kraštovaizdžio politika – kompetentingų valstybės institucijų bendrų principų, strategijų ir gairių, leidžiančių imtis konkrečių priemonių kraštovaizdžiui saugoti, tvarkyti ir naudoti, plėtra.

Kraštovaizdžio apsauga – veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti ir palaikyti svarbias arba būdingas kraštovaizdžio ypatybes, grindžiami jo paveldo verte, atsiradusia dėl natūralių procesų ir (ar) žmonių veiklos.

Kraštovaizdžio architektūra – taikomoji mokslo ir meno disciplina, formuojanti žmogaus erdvinę aplinką: statinių ir jų kompleksų dermę su kraštovaizdžio gamtiniu pagrindu ar jo atskirais elementais.

Kraštovaizdžio geografija – mokslo disciplina, tyrinėjanti kraštovaizdžio morfologinę sandarą, jame vykstančius geoeologinius procesus ir pagrindžianti kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo metodiką.

Kraštovaizdžio formavimas – kraštovaizdžio politikos kryptių įgyvendinimo veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti, tobulinti, atkurti arba kurti kraštovaizdį ir kurie apima kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo priemones.

Kraštovaizdžio planavimas – strateginiais ir teritorijų planavimo dokumentais išreikšti ir patvirtinti į ateitį orientuoti veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti, tobulinti, atkurti arba kurti kraštovaizdį.

III. LIETUVOS KRAŠTOVAIZDŽIO ISTORINĖS KAITOS ANALIZĖ

LIETUVOS KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMOSI BRUOŽAI IR JO TIPAI IKI 1940 METŲ

7. Lietuvos kraštovaizdžio raida nuo seniausių laikų buvo labai dinamiška, su evoliucinės raidos ir staigių permainų laikotarpiais. Tai susiję su socialinių, ekonominių, politinių sąlygų kaita, daugybe socialinių ir ekonominių reformų. Šie veiksniai lėmė žemės naudmenų struktūros kaitą, atsirado skirtingi kraštovaizdžio tipai: ikivalakinis, valakinis, vienkieminis, taip pat miestai, miestų dalys ir miesteliai.

8. Tuo laikotarpiu Lietuvos kraštovaizdžio struktūroje susiformavo savitos, tradicinės etninės architektūros ir kraštotvarkos tradicijų etnografiniai regionai. Laikotarpio pabaigoje išryškėjo pagrindinės kraštovaizdžio erdvės su minimalia antropogenine apkrova, ir šalyje susiformavo šie kraštovaizdžio tipai:

- 8.1. išlikusios natūralios gamtinio kraštovaizdžio teritorijos (daugiausia didžiosios girios);
- 8.2. tradicinis etnografinių regionų kaimiškasis kraštovaizdis;
- 8.3. išlikę vertingi valakų ir vienkieminės reformos suformuoti kaimiškojo kraštovaizdžio fragmentai;
- 8.4. miestai, istoriniai miestai ir jų dalys, miesteliai, kaimai ir kiti individualų pobūdį įgavę kraštovaizdžio židiniai.

LIETUVOS KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMOSI BRUOŽAI IR JO TIPAI 1940–1990 METAIS

9. Laikotarpio pradžioje pasikeitus politinei situacijai, per labai trumpą laiką įgyvendintos prievartinės žemės reformos metu buvo radikalios pakeistos krašto tvarkymo tradicijos, žemės nuosavybės forma, suiro istoriškai susiklosčiusi smulkiaslėpė žemėvalda, todėl pasikeitė Lietuvos kraštovaizdžio teritorinė struktūra ir erdvinė vizualinė raiška.

Nacionalizavus žemę ir sukūrus kolūkius, išnyko valstiečių ūkių ir istorinės kaimų ribos. Nukėlus 115 tūkst. vienkiemius, sunaikinus sodybų ir laukų želdinius, nusiausinus apie 80 procentų šalies teritorijos, įsivyravo 20–50 kv. kilometrų melioruotos plynės su retomis miškų ar kitų želdinių salomis.

Intensyvi kraštovaizdžio antropogenizacija lėmė atskirų teritorijų struktūros, jų erdvinės sąsкаidos pokyčius ir labiausiai pakenkė ekosistemų ekologiniam stabilumui.

10. Didėjant miestų gyventojų skaičiui, įsigalėjus industrinei statybai, buvo sparčiai statomi tipiniai daugiabučiai gyvenamieji namai, pakito miestų erdvinė struktūra, siluetai. Tobulėjant planavimo praktikai, buvo sukaupta geros patirties, kaip derinti miestų ir inžinerinės infrastruktūros plėtrą su kraštovaizdžio ypatybėmis, susiformavo nacionalinė kraštovaizdžio (landshafto) architektūros

ir kraštovaizdžio geografijos mokykla. Baigiantis XX amžiui, išryškėjo šie tipologiniai kraštovaizdžio arealai:

- 10.1. išlikusios ir padidėjusios gamtinio kraštovaizdžio teritorijos (daugiausia miškų masyvai ir pelkės);
- 10.2. didelės intensyviai melioruoto kaimiškojo kraštovaizdžio erdvės, įgijusios kolūkinės gamybos ir industrinės aplinkos požymių, tačiau praradusios etnokultūrinį savitumą;
- 10.3. kaimiškųjų teritorijų fragmentai su išlikusiais iki 1940 metų susiklosčiusiais požymiais;
- 10.4. naujos standartizuotos statybos miestų dalys, nauji miestai, kaimų gyvenvietės;
- 10.5. išlikę istoriniai miestai ir miestų dalys (senamiesčiai), miesteliai ir kaimai;
- 10.6. sukurti nauji dideli inžineriniai ir infrastruktūros objektai.

KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMOSI BRUOŽAI IR TIPAI PO 1990 METŲ

11. Susidarė naujos politinės, ekonominės, socialinės ir teisinės sąlygos formuoti kraštovaizdį tradicinio žemės naudojimo būdo, kultūrinio savitumo gaivinimo linkme. Šiuo laikotarpiu kraštovaizdžio formavimąsi labiausiai veikia žemės reformos padariniai: privačios žemės nuosavybės atkūrimas, žemės sklypų dydžių ir paskirties kaita.

Prioritetiniais kraštotvarkos uždaviniais tapo miestų ir kaimo gyvenviečių atnaujinimas (renovavimas) ir šalies kelių tinklo priderinimas prie Europos transporto infrastruktūros, gamtinio karkaso plėtra, saugomų teritorijų plėtojimas ir tvarkymas, žemėvaldos ir žemės naudojimo racionalus tvarkymas, agrarinių teritorijų ir miestų želdynų sistemos regeneravimas, tausojančios bei ekologinės žemdirbystės ir miškininkystės plėtra, kraštovaizdžio fizinės, ekologinės ir estetinės kokybės išsaugojimas ir puoselėjimas, teritorijų rekreacinio potencialo didinimas, atsakingas požiūris į gamtos ir kultūros paveldo vertybes kraštovaizdyje.

12. Rinkos ekonomikos plėtra ir atsiradusi galimybė turėti nuosavą būstą lėmė miestų ir priemiesčių užstatymo ir naudojimo teritorinius pokyčius. Didėja užstatytos teritorijos plotas ir atskirų teritorijų užstatymo intensyvumas, prarandami miestų žalieji plotai, vis labiau pažeidžiamas kultūros paveldas, keičiasi ekologiškai ir estetiškai vertingiausių teritorijų kraštovaizdis. Šiuo laikotarpiu susiformavusi kraštovaizdžio tipologija išliko nepakitusi, tiksliai papildomai susiformavo 2 nauji kraštovaizdžio tipai:

- 12.1. smulkiasklapis vienkieminis agrarinis kraštovaizdis;
- 12.2. didžiųjų miestų priemiestinių gyvenamųjų namų kvartalų urbanistinis kraštovaizdis.

IV. LIETUVOS KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGOS, NAUDOJIMO IR PLANAVIMO BŪKLĖS ANALIZĖ

13. Stiprybės:

13.1. Valstybinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. I-1550 (Žin., 1996, Nr. [103-2347](#)), ir Valstybės ilgalaikės raidos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 (Žin., 2002, Nr. [113-5029](#)), kuriomis siekiama sudaryti sąlygas išsaugoti svarbiausių kraštovaizdžio kompleksų, ekosistemų ir retųjų rūšių, kraštovaizdžio savitumą, tausoti, tinkamai tvarkyti ir naudoti kraštovaizdį, apibrėžia kraštovaizdžio formavimo tikslus.

13.2. Lietuvos 2004–2006 metų bendrasis programavimo dokumentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935 (Žin., 2004, Nr. [123-4486](#)), numato priemones, kuriomis siekiama užtikrinti darnią šalies plėtrą, išsaugoti kraštovaizdį ir biologinę įvairovę, teikti paramą vertingiausių kraštovaizdžio elementų atkūrimui, taip pat kaimo plėtros rėmimo priemones, kurių tikslas – sumažinti antropogeninę apkrovą aplinkai, išsaugoti arba atkurti tradicinį Lietuvos kraštovaizdį, įdiegti kompensacinį aplinkosaugos priemonių mechanizmą.

13.3. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 (Žin., 2002, Nr. [110-4852](#)), kuriame apibendrintas gamtinės morfostruktūros ir teritorijos antropogenizacijos laipsnis, nustato šalies kraštovaizdžio struktūrinę įvairovę, numato bendrąsias kraštovaizdžio tvarkymo ir saugomų teritorijų sistemos plėtotos kryptis.

13.4. Lietuvoje sukurta ir išplėta saugomų teritorijų sistema, kuri dabar užima daugiau kaip 12 procentų Lietuvos teritorijos ploto ir kurioje kryptingai užtikrinama tipiškų kraštovaizdžio etalonų apsauga ir naudojimas.

13.5. Žemės reforma ir teisės į turėtą nekilnojamąjį turtą atkūrimas, žemėvaldų smulkėjimas sudaro sąlygas atkurti agrarinį kraštovaizdį ir jo struktūrinius elementus.

13.6. Palyginti mažas žemės, vandens ir oro užterštumas, unikali ir pasižyminti įvairove kraštovaizdžio struktūra, esami gausūs rekreaciniai ištekliai sudaro sąlygas plėtoti įvairių lygmenų turizmo ir poilsio sektorių.

14. Silpnybės:

14.1. Nesuformuota bendra teisinė sistema, reglamentuojanti Lietuvos kraštovaizdžio formavimo politiką ir jos įgyvendinimą.

14.2. Nepakankama visuomenės samprata apie kraštovaizdį kaip žmonių gyvenamąją aplinką, jame esančių gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos reikmes, principus ir būdus.

14.3. Šalies kraštovaizdžio moksliniai ir tiriamieji darbai per menkai finansuojami.

14.4. Neprofesionalus ir skubotas privačios nuosavybės grąžinimas vertingose šalies teritorijose (rekreacinėse zonose, saugomose teritorijose, miškuose ir prie vandens telkinių) suformavo smulkiasklapių ir mozaikiškų žemėvaldų struktūrą, dėl to visuomenė netenka dalies galimybių naudotis šių vietovių rekreaciniais ištekliais.

14.5. Nesukurtos skatinimo ir kompensavimo sistemos kraštovaizdžio apsaugai ir jo įvairovei užtikrinti.

14.6. Nepakankamas kraštovaizdžio apsaugos monitoringas (stebėseną), nesukurtas kraštovaizdžio planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimo monitoringas.

14.7. Nepatenkinama urbanizuoto kraštovaizdžio želdynų būklė.

14.8. Ne visai aiškus kertinių buveinių teisinis statusas skiriant teritorijas Natūra-2000 tinklui.

14.9. Nesukurtas integruotas saugomų kultūros paveldo teritorijų tinklas.

15. Galimybės:

15.1. Numatoma sudaryti kur kas geresnes kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo sąlygas.

15.2. Pasinaudojus Europos Sąjungos arba tarptautinių fondų parama, bus parengta dabartinį valstybės gamtinių sąlygų ir kultūros paveldo pažinimo lygį atitinkanti kraštovaizdžio mokslinė studija.

15.3. Saugomų teritorijų sistema bus papildyta naujomis teritorijomis, bus derinami gamtos ir kultūros paveldo bei ekologinės apsaugos interesai. Saugomų teritorijų ploto didėjimas iki 15–18 procentų šalies teritorijos, gamtinio karkaso plėtra taps veiksminga krašto ekologinio stabilumo palaikymo priemone ir atsvara intensyvėjantiems urbanizacijos ir antropogenizacijos procesams.

15.4. Rengiamuose savivaldybių bendruosiuose planuose bus numatytos priemonės, užtikrinančios bendrąją ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtos ir kultūros paveldo vertybių išsaugojimą.

15.5. Pasinaudojus kitų Europos valstybių patirtimi, bus imtasi visiškai naujų veiksmų ir priemonių kultūrinio kraštovaizdžio formavimui užtikrinti.

15.6. Pasienio teritorijoms bus parengtos tarpvalstybinės pasienio teritorijų kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo programos.

15.7. Bus parengta Valstybinė aplinkos monitoringo programa, kurioje bus numatytas kraštovaizdžio formavimosi monitoringas (stebėseną).

Punkto pakeitimai:

Nr. 77, 2014-01-29, paskelbtas TAR 2014-01-30 i. k. 2014-00731

16. Grėsmės:

16.1. Dėl Europos Sąjungos bendrųjų interesų pervertinimo visuomenė gali tapti kosmopolitiškesnė, o tai sukeltų pavojų, kad ims nykti kraštovaizdis kaip tautinės savimonės išraiškos būdas.

16.2. Intensyvėjant žemės pardavimui ne Lietuvos Respublikos piliečiams, gali atsirasti neigiamų tendencijų, formuojančių vartotojišką požiūrį į kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą ir naudojimą.

16.3. Didėjant ūkiniam aktyvumui ir turtinei diferenciacijai, Lietuvos teisinė sistema nepajėgs reglamentuoti privačios nuosavybės teise valdomų vertingiausių šalies teritorijų naudojimo tendencijų, todėl kraštovaizdžio vertybės ir rekreaciniai ištekliai gali tapti sunkiai prieinami visuomenei.

16.4. Privačios žemės nuosavybės statusas iš dalies apsunkina kraštovaizdžio įvairovės išsaugojimą, saugomų teritorijų administravimą ir plėtrą.

16.5. Neparengus ir neįteisinus bendros kraštovaizdžio politikos ir jos įgyvendinimo priemonių, galimi neigiami kraštovaizdžio formavimo darbai, kenkiantys bendrai šalies kraštovaizdžio vertei, keliantys grėsmę gamtos ir kultūros paveldo išlikimui.

V. LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPTYS, JŲ FORMAVIMO PRINCIPAI IR METODOLOGIJA

17. Pagrindinės Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptys yra šios:

17.1. užtikrinti Lietuvos kraštovaizdžio formavimo socialines, ekonomines ir ekologines funkcijas;

17.2. užtikrinti kraštovaizdžio apsaugą, naudojimą, tvarkymą, planavimą ir krašto saviraiškos bruožus;

17.3. palaikyti ir didinti turimą šalies biologinę įvairovę, kraštovaizdžio teritorinę erdvinę struktūrą ir jo potencialą;

17.4. optimizuoti kultūrinio kraštovaizdžio kryptingą formavimą;

17.5. suderinti kraštovaizdžio architektūrinę erdvinę kompoziciją.

18. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypčių pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas išsaugoti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealus, užtikrinti tinkamą jų tvarkymą, naudojimą, planavimą ir darnią plėtrą.

19. Svarbiausi Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypčių uždaviniai yra šie:

19.1. nustatyti ir įvertinti įvairių istorinių laikotarpių požymius, išlaikiusius kraštovaizdžio arealus šalies darnios plėtros kontekste, turinčius skirtingą vertę ir plėtros potencialą;

19.2. įgyvendinant šalies teritorijos bendrojo plano sprendinius:

19.2.1. nustatyti šalies kraštovaizdžio struktūrinę įvairovę;

19.2.2. saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;

19.2.3. užtikrinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą;

19.2.4. užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą ir optimalų kraštovaizdžio tvarkymą;

19.2.5. numatyti priemones istoriškai susiklosčiusioms kultūrinio kraštovaizdžio erdvinėms struktūroms išsaugoti;

19.2.6. optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą;

19.3. įgyvendinant Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatas:

19.3.1. įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmonių gyvenamosios aplinkos sudedamąją dalį, gamtos ir kultūros paveldo įvairovės raišką ir jų savasties pagrindą;

19.3.2. integruoti kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo ir planavimo nuostatas į šalies teritorijų planavimą ir kultūros, gamtinės aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką bei kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikį kraštovaizdžiui;

19.3.3. tobulinti visuomenės, viešųjų ir privačių asmenų, valstybės institucijų sampratą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį visuomenės raidai, atsakomybę už kraštovaizdžio politikos įgyvendinimą;

19.3.4. geriau koordinuoti valstybės ir savivaldybių institucijų veiksmus taikant ir įgyvendinant kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą ir planavimą reglamentuojančius teisės aktus;

19.3.5. skatinti kraštovaizdžio tyrimo, vertinimo ir tvarkymo specialistų rengimą, kurti kraštovaizdžio politikos, apsaugos, tvarkymo ir planavimo daugiadalykes mokymo programas, organizuoti mokyklų ir universitetų kursus, kurie užtikrintų kraštovaizdžio apsaugai, tvarkymui ir planavimui keliamus reikalavimus;

19.3.6. skatinti šalies kraštovaizdžio pažinimą ir mokslų apie kraštovaizdį studijas, organizuoti šalies kraštovaizdžio tyrimus, kurie padėtų nustatyti jo tipus ir teritorinius vienetų, išanalizuotų dinامينius ir struktūrinius pokyčius lemiančius veiksnius, įvertintų kraštovaizdį įvairovės, ekologinės apsaugos ir kitais požiūriais;

19.3.7. apibrėžti siektinos kraštovaizdžio kokybės tikslus ir kriterijus;

19.3.8. parengti teisės aktus, kurių reikia kraštovaizdžio apsaugai, naudojimui, tvarkymui ir planavimui užtikrinti.

20. Kad būtų užtikrintos Lietuvos kraštovaizdžio – gamtinio, agrarinio, urbanizuoto – formavimo socialinės, ekonominės (gyvenamoji, agrarinė, miškų ūkio, rekreacinė ir kitos) ir ekologinės (konservacinė ir kompensacinė apsaugos) funkcijos, reikia laikytis šių principų:

20.1. formuoti kraštovaizdį pagal mokslškai pagrįstus ir siektinus kraštovaizdžio etalonus, diferencijuotus pagal funkcinio naudojimo prioritetus ir darnios plėtros principus;

20.2. formuoti kraštovaizdį remiantis teritorinės erdvinės struktūros, joje vykstančių morfologinių procesų, istorinės raidos ir vertybių pažinimu, gerą kitų šalių kraštovaizdžio formavimo patirtimi, strateginių ir teritorijų planavimo dokumentų galimybėmis;

20.3. siekti, kad kuriamas kultūrinis kraštovaizdis būtų biologiškai visavertis, informatyvus, estetiškas, socialiai priimtinas, patogus ir ekonomiškai;

20.4. formuoti sąmoningą visuomenės požiūrį į kraštovaizdį kaip vieną svarbiausių žmogaus gyvenamąją aplinką formuojančių veiksnių.

21. Kad būtų užtikrinta tinkama kraštovaizdžio apsauga, naudojimas, tvarkymas, planavimas, išsaugoti krašto saviraiškos bruožai, reikia laikytis šių principų:

21.1. saugoti bendrąją šalies kraštovaizdžio teritorinių vienetų ir jų sudedamųjų dalių įvairovę;

21.2. saugoti kraštovaizdžio biologinę įvairovę, užtikrinti vietinės augalijos ir gyvūnijos rūšių ir bendrųjų tinkamų buveinių išsaugojimą;

21.3. teritorijų planavimo procese įvertinti kraštovaizdžio gamtinius ir kultūrinius ypatumus ir jais vadovautis rengiant teritorijų planavimo dokumentų sprendinius;

21.4. plėtoti ir propaguoti etnografiniams regionams būdingų kraštovaizdžio tvarkymo priemonių įvairovę, optimizuoti žemės naudojimo ir žemėvaldų teritorinę struktūrą, skatinti tradicinę kraštovarkos veiklą.

22. Kad būtų užtikrintas kryptingas šalies kultūrinio kraštovaizdžio formavimas, jo tvarumas, reikia laikytis šių principų:

22.1. optimizuoti gamtinių, agrarinių ir urbanizuotų teritorijų santykį;

22.2. racionaliai naudoti kraštovaizdžio teritorinę erdvinį potencialą – sudaryti sąlygas atkurti kraštovaizdžio išteklius;

22.3. sudaryti sąlygas ekosistemoms visaverčiai egzistuoti kultūrinio kraštovaizdžio struktūroje;

22.4. numatyti ir rezervuoti teritorijas, kad vyktų natūrali etaloninė kraštovaizdžio raida;

22.5. skatinti pažeistų kultūrinio kraštovaizdžio teritorinių vienetų atkūrimą.

23. Kad būtų užtikrinta darni šalies kraštovaizdžio architektūrinė erdvinė kompozicija, reikia laikytis šių principų:

23.1. palaikyti ir didinti kraštovaizdžio erdvinį raiškumą;

23.2. palaikyti ir reguliuoti informacinę kraštovaizdžio įvairovę;

23.3. individualizuoti formuojamo kraštovaizdžio erdvinės struktūras;

23.4. formuoti siektinus kraštovaizdžio etalonus, pagrįstus gamtos ir architektūros dermės principais.

24. Kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo veiksmai vykdomi šiais būdais:

24.1. integruotu – nacionalinio ir regiono lygmenimis, – taikomu sprendžiant bendruosius konceptualius šalies kraštovaizdžio struktūros optimizavimo uždavinius;

24.2. specializuotu – rajono ir vietovės lygmenimis, – taikomu sprendžiant konkrečiai apribotų kraštovaizdžio tipų (gamtinio, kaimiškojo, miestiškojo) formavimo uždavinius.

25. Siektinas kraštovaizdžio kokybės tikslas (formuotinas kraštovaizdžio etalonas) – tai konkrečiam kraštovaizdžio teritoriniam vienetui moksliškai pagrįstas ir visuomenės siekius atitinkantis bruožų ir ypatumų kompleksas. Kraštovaizdžio kokybės tikslams pasiekti taikomi šie kraštovaizdžio formavimo metodai:

25.1. išsaugojimo metodas, taikomas siekiant išlaikyti natūralią gamtinių procesų eigą saugomose teritorijose bei kultūros paveldo objektų autentiškumą, išsaugoti tipiškus ir unikalius gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio objektus bei teritorinius kompleksus, vertingas ekosistemas ir buveines, užtikrinti tradicinį kraštovaizdžio vertybių naudojimą;

25.2. atkūrimo metodas, taikomas siekiant užtikrinti kraštovarkos tradicijas, atkuriant vertingus gamtinius ir kultūrinius kraštovaizdžio objektus ir kompleksus, būdingą kraštovaizdžio struktūrą, stiprinti ekologinį kraštovaizdžio stabilumą;

25.3. atnaujinimo metodas, taikomas siekiant racionaliai atnaujinti (restauruoti) pažeistų kraštovaizdžio objektų ir kompleksų funkcionalumą, pritaikyti juos naujas reikmes atitinkančiam kraštovaizdžiui kurti;

25.4. formavimo (pertvarkymo) metodas, taikomas siekiant radikalčiai pakeisti kraštovaizdžio struktūrą, pritaikyti ją racionalios veiklos reikmėms pagal darnios plėtros principus.

26. Kraštovaizdžio kokybės tikslai formuojami individualiais požymiais pasižyminčių teritorinių vienetų pagrindu. Formuojant kraštovaizdžio etalonus, reikia atsižvelgti į konservacinių, rekreacinių, ekologinės apsaugos, ūkinių ir gyvenamųjų zonų reikalavimus.

27. Kraštovaizdžio kokybės tikslai nustatomi atsižvelgiant į kraštovaizdžio tipą. Antai:

27.1. Gamtinio kraštovaizdžio kokybės tikslais siekiama pabrėžti prioritetinį ekologinės apsaugos teritorijos režimą, sudaryti galimybę realizuoti konservacines ir ekstensyvaus pobūdžio rekreacines ir ūkines funkcijas.

27.2. Agrarinio kraštovaizdžio kokybės tikslais siekiama pabrėžti tausojančio naudojimo ūkinį režimą, numatyti galimybes realizuoti ekologinės apsaugos, rekreacines ir konservacines funkcijas.

27.3. Urbanizuoto kraštovaizdžio kokybės tikslais siekiama išryškinti gyvenamąjį, visuomeninį, gamybinį ir kitokį teritorijos naudojimo būdus, užtikrinti rekreacinių ir konservacinių funkcijų realizavimą.

VI. LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPTIŲ ĮGYVENDINIMAS

28. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptys integruojamos į šalies strateginio planavimo dokumentus, taip pat į įvairaus lygmens ir rūšių teritorijų planavimo dokumentus, kuriuose numatytas formuojamo kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo priemonių išdėstymas ir nuosekliai derinami valstybės, savivaldybių ir asmenų interesai.

29. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptys integruojamos į šalies strateginio planavimo dokumentus – į šalies, regionų, rajonų ir miestų plėtros strateginius planus ir sektorių programas (valstybinės aplinkos apsaugos, miškų ūkio, žemės naudojimo, kaimo plėtros, turizmo ir transporto plėtros strategijas) ir probleminių arealų tvarkymo programas.

30. *Neteko galios nuo 2014-01-31.*

Punkto pakeitimai:

Nr. 77, 2014-01-29, paskelbtas TAR 2014-01-30 i. k. 2014-00731

TAR pastaba: *buve 31-33 punktai laikomi atitinkamai 30-32 punktais.*

30. Visuomenė teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja kraštovaizdžio politikos kryptių įgyvendinimo priemonių, jo apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo procese.

31. Kraštovaizdžio analizė ir vertinimas atliekami taip: kraštovaizdis tiriamas visos šalies mastu, išskiriami ir apibūdinami įvairių lygmenų teritoriniai vienetai, nustatomi kraštovaizdžio struktūrą sąlygojantys veiksniai, raidos tendencijos, konservacinė, rekreacinė, ekologinė ir ūkinė jo vertė.

32. Kraštovaizdžio monitoringas (stebėseną) vykdomas taip: Valstybinėje aplinkos monitoringo programoje registruojama ir analizuojama kraštovaizdžio pokyčių eiga ir teikiami siūlymai valdymo institucijoms, žemės savininkams ir naudotojams. Kraštovaizdžio monitoringo, specializuotų tyrimų ir planavimo darbų rezultatai sudaro pagrindą formuoti kraštovaizdžio informacines duomenų bazines, rengti specializuotas finansines programas, steigti ir naudoti fondus, užtikrinti teisinį bei institucinį kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo reglamentavimą.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas

Nr. 77, 2014-01-29, paskelbtas TAR 2014-01-30 i. k. 2014-00731

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2004 M. GRUODŽIO 1 D. NUTARIMO NR. 1526 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPTIŲ APRAŠO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

*** Pabaiga ***

aubodi@lrs.lt